

9.5.2017

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 15/2017

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä siltä osin, kuin esitys koskee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä. Jäljempänä on arvioitu esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä maakuntien järjestämistä vastuun näkökulmasta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä on uudistettu viimeiset kymmenen vuotta. Ratkaistavana ongelmana on ollut, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut voidaan turvata yhdenvertaisesti koko maassa ja siten, että meillä on varaa siihen myös väestön ikääntyessä ja palvelutarpeen kasvaessa. Paras-hankkeesta lähtien fokus on ollut sama, on haluttu ennen kaikkea panostaa perusterveydenhuoltoon ja toisena painopistealueena on ollut sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio. Paras-uudistuksessa pyrittiin saamaan riittävän vahvat hartiat palvelujen järjestämiselle antamalla kaksi vaihtoehtoa eli yhteistoiminta- tai kuntaliitosvaihtoehdot. Kuntauudistuksessa valittiin vain toinen eli kuntaliitostie. Kuntauudistuksessa pyrittiin vahvistamaan kuntarakennetta siten, että sen pohjalle olisi voitu rakentaa laajan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut mahdollistava sote-rakenne. Kuntauudistuksessa ei kuitenkaan kyetty ratkaisemaan sote-yhtälöä kuntapohjaisesti ja uudistus kariutui perustuslakiongelmiiin. Pääministeri Sipilän sote- ja maakuntauudistuksessa fokus on edelleen sama mutta lähestymistapa eri. Uudistuksessa toteutetaan sote-palvelujen järjestämistä vastuun integraatio kokoamalla järjestämistä vastuu 18 maakunnalle. Asukkaiden palvelujen palveluketju toteutetaan tiedon integraatiolla eikä pyritä kokoamaan tuotantoa saman tuottajan vastuulle. Perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelujen saatavuutta ja sitä kautta yhdenvertaisuuden toteutumista pyritään turvaamaan avaamalla sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluja valinnanvapaudella.

Hallituksen esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskee nimenomaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Maakuntalain 7 §:ssä määritellään yleisesti järjestämistä vastuun käsite. Järjestämistä vastuulla tarkoitetaan vastuuta laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä vastuuta seuraavista:

- 1) Palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) Tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä;
- 3) Tuottamistavasta
- 4) Tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta
- 5) Viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä
- 6) Tehtäviensä rahoituksen allokoinnista.

Keskeiset järjestämistä vastuuta koskeva strateginen päätös maakunnassa on maakuntastrategia, jonka osana on myös järjestämislaisissa säädettyvä palve-

lustrategia. Palvelustrategiassa asetetaan järjestämisen pitkän aikavälin tavoitteet. Siinä määritellään myös, missä määrin maakunta ostaa palveluja yksityisiltä. Sillä määritellään myös valinnanvapauden keskeisiä lähtökohtia. Laissa säädettävä palvelulupaus konkretisoi asiakkaalle annettavaa palvelua ja sen tasoa.

Järjestämislaissa kootaan palveluja suurempiin järjestäjäkokonaisuuksiin. Koostamisesta huolimatta kukin maakunta säilyttää velvollisuuden huolehtia asiakkaan palveluketjuista. Tärkein koottava palvelu on ympärivuorokautinen päivystys. Lisäksi laissa mahdollistetaan säätää valtioneuvoston asetuksella palvelujen kokoamisesta silloin, kun se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, laadun ja asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tai tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannuksien perusteella. Tältäkin osin esitys jatkaa sitä linjaa, jota linjattiin jo Paras-puitelaissa. Paras-puitelaissa pyrittiin alkuperäisessä muotoilussa myös kokoamaan palveluja aiempaa enemmän samakaltaisilla perusteilla.

Järjestämislaissa järjestämisvastuuta koskee myös maakuntien yhteistyösopimus. Kukin viisi yhteistoiminta-aluetta veloitetaan sopimaan mm. palvelujen integraatiosta, toimenpiteistä vaikuttavan, laadukkaan ja kustannustehokkaan sote-tuotantorakenteen varmistamiseksi, maakuntien työnjaosta, ensihoidosta sekä laajakantoisista investoinneista. Jotta sopimus ei jäisi haluttomamman sopijan tahdon varaan tai sopimus ei täyttäisi laissa säädettyjä reunaehtoja, laissa on annettu valtioneuvostolle viimesijainen oikeus päättää sopimuksesta.

Maakunnan sote-järjestämisvastuuta ohjataan valtioneuvoston joka neljäs vuosi annettavilla valtakunnallisilla tavoitteilla. Tavoitteet voidaan lain perusteella antaa tarvittaessa kullekin maakunnalle. Tavoitteiden valmisteluun osallistuvat yhteistyöalueet tekemällä yhteisen esityksen. Sosiaali- ja terveysministeriö myös neuvottelee maakuntien kanssa vuosittain sote-palvelujen toteuttamisesta. Neuvottelujen toteutusta seurataan ja arvioidaan.

Sote- järjestämisvastuun keskeinen rajoite laissa on tuottamisen organisoimista koskevan päätösvallan rajaaminen laissa. Järjestämislaki edellyttää tuottamisen ja järjestämisen erottamista sekä tuottamisen antamista liikelaitoksen sekä myöhemmin valinnanvapauslaissa valinnanvapausyhtiöiden tehtäväksi. Liikelaitos on osa maakuntaa ja sillä on velvollisuus viime kädessä tuottaa myös palvelut, jos palveluja ei ole saatavissa markkinoilla riittävästi.

Edellä kuvatut ehdotetun maakuntalain ja sote-järjestämislain mukaiset säännökset eivät vielä muuta olennaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä. Tämä nyt käsittelyssä oleva esitys toteuttaa tietysti ison tehtäväsiirron kunnilta maakunnille. Tänä päivänä valtioneuvoston käsittelyssä oleva valinnanvapauslainsäädäntö muuttaa maakunnan roolia huomattavasti merkittävämmiin kuin käsittelyssä oleva esitys. Valinnanvapaus muuttaa maakunnan ja ylipäätään julkisen sektorin roolia toiminnan yleisten reunaehtojen asettajaksi, palvelujen ohjaajaksi ja valvojaksi sekä varmistajaksi. Tältä osin maakunnan rooli järjestäjänä muuttuu merkittävästi siitä, mitä se on ollut kuntapohjaisessa järjestämisessä.

Osastopäällikkö, ylijohdaja Auli Valli-Lintu

